

Konvensjonen om barnets rettigheter

Distr.
GENERELL

CRC/C/GC/8*
2. mars 2007

norsk

KOMITEEN FOR BARNETS RETTIGHETER
Komiteens førtiandre sesjon
Genève, 15. mai - 2. juni 2006

GENERELL KOMMENTAR NR. 8 (2006)

Barnets rett til beskyttelse mot fysisk avstraffelse og andre grusomme eller nedverdiggende former for straff (bl.a. artikkel 19, artikkel 28 nr. 2 og artikkel 37)

* Utgitt på nytt av tekniske grunner

INNHold

	<i>punkt</i>	<i>side</i>
I. FORMÅL	1 - 3	3
II. BAKGRUNN	4 - 9	3
III. DEFINISJONER	10 - 15	4
IV. MENNESKERETTIGHETSSTANDARDER OG FYSISK AVSTRAFFELSE AV BARN	16 - 29	5
V. TILTAK OG MEKANISMER SOM ER NØDVENDIGE FOR Å FÅ AVSKAFFET FYSISK AVSTRAFFELSE OG ANDRE GRUSOMME ELLER NEDVERDIGENDE FORMER FOR STRAFF	30 - 52	8
1. Lovgivningsmessige tiltak	30 - 37	8
2. Iverksetting av forbud mot fysisk avstraffelse og andre grusomme eller nedverdiggende former for straff.....	38 - 43	10
3. Utdanning og andre tiltak	44 - 49	11
4. Overvåking og evaluering	50 - 52	13
VI. KRAV OM RAPPORTERING I HENHOLD TIL KONVENSJONEN	53	13

I. FORMÅL

1. Som en oppfølging av de to dagene med generell diskusjon om vold mot barn, som ble arrangert i 2000 og 2001, besluttet Komiteen for barnets rettigheter å utgi en serie med generelle kommentarer om avskaffelse av vold mot barn. Dette er den første av disse kommentarene. Formålet med komiteens kommentarer er å veilede partene med hensyn til hvordan de skal forstå konvensjonens bestemmelser om beskyttelse av barn mot alle former for vold. Denne generelle kommentaren fokuserer på fysisk avstraffelse og andre grusomme eller nedverdiggende former for straff, som i vår tid fortsatt er allment aksepterte og praktiserte former for vold mot barn i store deler av verden.
2. Konvensjonen om barnets rettigheter og andre internasjonale menneskerettighetsdokumenter anerkjenner barnets rett til respekt for sin menneskelige verdighet og fysiske integritet, og til samme beskyttelse etter loven som voksne har. Komiteen utgir denne generelle kommentaren for å sette fokus på den plikt samtlige parter har til snarest å forby og avskaffe all fysisk avstraffelse og alle andre grusomme eller nedverdiggende former for avstraffelse av barn, og for å skissere opp de lovgivningsmessige og andre bevisstgjørende og opplysende tiltak partene må treffe for dette formål.
3. Det å sette den utbredte aksepteringen og tolereringen av fysisk avstraffelse av barn på dagsordenen, og avskaffe den, i familien, på skolen og i andre sammenhenger, er ikke bare en plikt partene har i henhold til konvensjonen. Det er også en viktig strategi for å redusere og forebygge alle former for vold i samfunnet.

II. BAKGRUNN

4. Komiteen har, fra de første sesjonene ble holdt, vært spesielt opptatt av å hevde barns rett til beskyttelse mot alle former for vold. Under sin gjennomgang av partenes rapporter, og sist i forbindelse med FNs generalsekretærs studie av vold mot barn, har komiteen med stor uro merket seg at fysisk avstraffelse og andre grusomme eller nedverdiggende former for avstraffelse av barn fortsatt er tillatt og sosialt akseptert i store deler av verden.¹ Allerede i 1993 bemerket komiteen i rapporten fra sin fjerde sesjon at den ”erkjente hvor viktig spørsmålet om fysisk avstraffelse var i arbeidet med å forbedre systemet som skal fremme og beskytte barnets rettigheter, og at den hadde besluttet å fortsette med å sette fokus på dette spørsmålet i gjennomgangen av partenes rapporter.”²
5. Siden komiteen begynte å gjennomgå partenes rapporter, har den anbefalt forbud mot all fysisk avstraffelse, i familiesammenheng og i andre sammenhenger, for mer enn 130 stater på alle kontinenter.³ Det er en oppmuntring for komiteen at et voksende antall land treffer egnede lovgivningsmessige og andre tiltak for å forsvare barns rett til respekt for sin menneskelige verdighet og fysiske integritet, og deres rett til samme beskyttelse etter loven som voksne har. Etter det komiteen forstår, hadde mer enn 100 land innført forbud mot fysisk avstraffelse på skoler og i straffeanstalter for barn fram til 2006. Et økende antall har også innført forbud mot slik straff i hjemmet og i familien, og i alle former for alternativ omsorg.⁴
6. I september 2000 arrangerte komiteen den første av to dager med generell diskusjon om vold mot barn. Tema for diskusjonen var “Statlig vold mot barn”, og komiteen vedtok deretter detaljerte anbefalinger, herunder anbefalinger om forbud mot all fysisk avstraffelse og iverk-

setting av offentlige opplysningskampanjer “for å bevisstgjøre folk om hvor alvorlig krenkelsene av menneskerettighetene er på dette området, hvilke skadevirkninger disse har for barna, og for å sette kulturell aksept av vold mot barn på dagsordenen og fremme "nulltoleranse" for vold”.⁵

7. I april 2001 kom komiteen med sin første generelle kommentar, om “Utdanningens formål”, der den på nytt understreket at fysisk avstraffelse ikke er forenlig med konvensjonen: “... Barna mister ikke sine menneskerettigheter når de går gjennom skoleporten. Utdanningen må f.eks. gis på en måte som respekterer barnets naturlige verdighet og gir barnet muligheten til fritt å uttrykke sine synspunkter, i samsvar med artikkel 12 nr. 1, og til å delta i det som skjer ved skolen. Undervisningen må også foregå på en måte som respekterer de strenge begrensningene på håndheving av disiplin som reflekteres i artikkel 28 nr. 2, og som fremmer ikkevold i skolen. Komiteen har gjentatte ganger gjort det klart i sine konkluderende merknader at bruk av fysisk avstraffelse ikke er å vise respekt for barnets iboende verdighet, og at det heller ikke er i samsvar med de strenge begrensningene på skoledisiplin ...”.⁶

8. I de anbefalinger som ble vedtatt etter den andre dagen med generell diskusjon, om temaet “Vold mot barn i familien og på skolen”, som ble arrangert i september 2001, oppfordret komiteen partene til å “gjøre de nødvendige endringer i sin lovgivning, som et hastetiltak, for å forby alle former for vold, uansett alvorlighetsgrad, i familien og i skolesammenheng, herunder som en form for håndheving av disiplin, i samsvar med bestemmelsene i konvensjonen ...”.⁷

9. Et annet resultat av de to dagene med generell diskusjon som komiteen arrangerte i 2000 og 2001, var en rekommandasjon om at FNs generalsekretær skulle anmodes, gjennom generalforsamlingen, om å gjennomføre en grundig internasjonal studie av vold mot barn. FNs generalforsamling viderefremmet denne anbefalingen i 2001.⁸ Gjennom FN-studien, som ble gjennomført mellom 2003 og 2006, er behovet for å forby all legalisert vold mot barn blitt tydeliggjort, og det er også satt fokus på barnas egen dype uro over at fysisk avstraffelse i familien fortsatt er svært alminnelig utbredt, og at denne formen for avstraffelse også er lovlig på skoler og institusjoner i mange land, og i straffeanstalter for barn som er i konflikt med loven.

III. DEFINISJONER

10. “Barn” defineres som i konvensjonen som “ethvert menneske under 18 år, hvis ikke barnet blir myndig tidligere etter den lovgivning som gjelder for barnet”.⁹

11. Komiteen definerer “kroppslig” eller “fysisk” avstraffelse som all straff der det brukes fysisk makt, og der hensikten er å volde en viss grad av smerte eller ubehag, uansett hvor lite det er snakk om. De fleste former for fysisk avstraffelse består i en eller annen form for slag (“klaps”, “ris”, “bank”), med hånden eller med et redskap - en pisk, en kjepp, et belte, en sko, en tresleiv e.l.. Men avstraffelsen kan også bestå i at man f.eks. sparker, rister eller kaster barnet, eller klorer, klyper, biter, lugger eller gir ørefiker, tvinger barnet til å innta ubehagelige stillinger, brenner eller skålder barnet, tvinger det til å ta inn ubehagelige ting (f.eks. vasker barnets munn med såpe eller tvinger det til å svelge sterke krydder). Det er komiteens oppfatning at enhver form for kroppslig avstraffelse er nedverdiggende. I tillegg finnes det andre, ikke-fysiske former for avstraffelse som også er grusomme og nedverdiggende og derfor uforenlige med konvensjonen. Disse innbefatter f.eks. straff som går ut på at man nedvurderer eller ydmyker barnet, snakker nedsettende om det, bruker det som syndebukk, eller at man truer, skremmer eller gjør narr av barnet.

12. Fysisk avstraffelse og andre grusomme eller nedverdiggende former for avstraffelse av barn forekommer i mange sammenhenger, herunder i hjemmene og i familien, i alle former for alternativ omsorg, i skoler og andre utdanningsinstitusjoner og i rettssystemet - både i form av dommer som blir avsagt i domstoler og som straff i fengsler og andre institusjoner - samt i forbindelse med barnarbeid og i andre sammenhenger i samfunnet.

13. Det at komiteen forkaster enhver rettferdiggjøring av vold og ydmykelse som straffemetoder overfor barn, betyr ikke på noen måte at komiteen er avvisende til det positive begrepet disiplin. En sunn utvikling hos barna er avhengig av at foreldre og andre voksne kan gi dem nødvendig veiledning og støtte, i tråd med deres gradvise utvikling, for at de skal utvikle seg til ansvarsbevisste samfunnsborgere.

14. Komiteen erkjenner at det å være foreldre og ha omsorg for barn, og særlig spedbarn og små barn, ofte krever fysiske handlinger og inngrep for å beskytte dem. Dette er noe helt annet enn bevisst bruk av makt som straffereaksjon, i den hensikt å volde smerte, ubehag eller ydmykelse. Som voksne vet vi godt forskjellen på en beskyttende fysisk handling og en aggressiv straffereaksjon. Det er ikke vanskeligere å se forskjellen når det gjelder handlinger som involverer barn. Alle lands lover tillater, eksplisitt eller implisitt, bruk av makt når det er nødvendig for å beskytte folk.

15. Komiteen erkjenner at det forekommer eksepsjonelle situasjoner der lærere og andre, f.eks. personell som arbeider med barn på institusjoner, eller med barn som er i konflikt med loven, kan bli konfrontert med farlig atferd som rettferdiggjør bruk av en rimelig grad av tvang for å få situasjonen under kontroll. Også her er det en klar forskjell mellom det å bruke makt for å beskytte et barn eller andre mennesker, og bruk av makt i den hensikt å straffe. Prinsippet om bare å bruke det nødvendige minimum av makt i det nødvendige minimum av tid skal alltid gjelde. Detaljert veiledning og opplæring er også nødvendig, både for å redusere behovet for bruk av tvang og sikre at de metoder som brukes er trygge og står i forhold til situasjonen, og for å sikre at ingen blir påført smerte med overlegg som en form for kontroll.

IV. MENNESKERETTIGHETSSTANDARER OG FYSISK AVSTRAFFELSE AV BARN

16. Før Konvensjonen om barnets rettigheter ble vedtatt, var det *the International Bill of Human Rights* (Den internasjonale menneskerettighetspakten) - Den universelle menneskerettighetserklæringen og de to internasjonale konvensjonene, om sivile og politiske rettigheter og om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter - som var grunnlaget for "enhvers" rett til å kreve respekt for sin menneskelige verdighet og fysiske integritet og lik beskyttelse etter loven. Når komiteen hevder at partene har plikt til å forby og avskaffe all fysisk avstraffelse og alle andre grusomme eller nedverdiggende former for straff, slår komiteen samtidig fast at Konvensjonen om barnets rettigheter bygger på dette fundamentet. Hvert enkelt menneskes verdighet er det grunnleggende veiledende prinsipp i internasjonal menneskerettighetslovgivning.

17. I innledningen til Konvensjonen om barnets rettigheter slås det fast, i samsvar med prinsippene i FN-pakten, som gjentas i innledningen til Den universelle menneskerettighetserklæringen, at "anerkjennelsen av den iboende verdighet hos alle medlemmer av menneskeslekten og av deres like og umistelige rettigheter, ... er grunnlaget for frihet, rettferdighet og fred

i verden”. Innledningen til konvensjonen minner også om at De forente nasjoner i menneskerettighetserklæringen “har slått fast at barn har rett til spesiell omsorg og hjelp”.

18. Artikkel 37 i konvensjonen pålegger partene å sikre at “intet barn utsettes for tortur eller annen grusom, umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff”. Denne bestemmelsen blir supplert og utvidet av artikkel 19, som pålegger partene å “treffe alle egnede lovgivningsmessige, administrative, sosiale og opplæringsmessige tiltak for å beskytte barnet mot alle former for fysisk eller psykisk vold, skade eller misbruk, vanskjøtsel eller forsømmelig behandling, mishandling eller utnytting, herunder seksuelt misbruk, mens en eller begge foreldre, verge(r) eller eventuell annen person har omsorgen for barnet”. Her er det ingen tvetydighet: “alle former for fysisk eller psykisk vold” gir ikke rom for noen som helst grad av legalisert vold mot barn. Fysisk avstraffelse og andre grusomme eller nedverdiggende former for straff er former for vold, og partene må treffe alle egnede lovgivningsmessige, administrative, sosiale og opplæringsmessige tiltak for å avskaffe dem.

19. I tillegg tar konvensjonens artikkel 28 nr. 2 for seg disiplin i skolen og pålegger partene å “treffe alle egnede tiltak for å sikre at skolens disiplin utøves på en måte som er forenlig med barnets menneskelige verdighet og i samsvar med denne konvensjon”.

20. Artikkel 19 og artikkel 28 nr. 2 refererer ikke eksplisitt til fysisk avstraffelse. I konvensjonens *travaux préparatoires* (forarbeider) er det ikke registrert noen diskusjon om fysisk avstraffelse på redigeringsmøtene, men konvensjonen må, i likhet med alle andre menneskerettighetsdokumenter, ses på som et levende dokument, hvis tolkning utvikler seg over tid. I løpet av de 17 årene som er gått siden konvensjonen ble vedtatt, har bruken av fysisk avstraffelse av barn hjemme og i skoler og andre institusjoner blitt mer synlig, gjennom rapporteringsprosessen i forbindelse med gjennomføringen av konvensjonen, og gjennom forskning og arbeid for barns rettigheter fra bl.a. nasjonale menneskerettighetsinstitusjoners og frivillige organisasjoners side.

21. Når denne praksisen blir synlig, er det klart at den er direkte i strid med barns umistelige rett til respekt for sin menneskelige verdighet og fysiske integritet. Barns særegne natur, deres avhengighet og gryende utvikling, deres unike menneskelige potensial og deres sårbarhet, alt dette gjør at de har behov for mer, og ikke mindre, lovfestet og annen beskyttelse mot alle former for vold.

22. Komiteen understreker at avskaffelse av voldelig og ydmykende avstraffelse av barn, gjennom lovreformer og andre nødvendige tiltak, er en absolutt og ubetinget plikt for de land som er part i konvensjonen. Komiteen påpeker at andre traktatorganer, herunder Menneskerettighetskomiteen, Komiteen for økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter og Komiteen mot tortur har gitt uttrykk for samme syn i sine konkluderende merknader til rapportene fra partene om oppfølgingen av de respektive konvensjonene, og anbefalt forbud og andre tiltak mot fysisk avstraffelse på skoler, i rettssystemet og i en del tilfeller, i familiesammenheng. Komiteen for økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter slo f.eks. fast i sin generelle kommentar nr. 13 (1999) om “Retten til utdanning”: “Det er komiteens oppfatning at fysisk avstraffelse er uforenlig med det grunnleggende veiledende prinsipp i internasjonal menneskerettighetslovgivning, som er nedfelt i innledningene til menneskerettighetserklæringen og begge konvensjonene: det enkelte menneskes verdighet. Andre aspekter ved disiplin i skolen kan også være uforenlige med prinsippet om enkeltmenneskets verdighet, herunder offentlig ydmyking.”¹⁰

23. Fysisk avstraffelse er også blitt fordømt av regionale menneskerettighetsorganer. Den europeiske menneskerettighetsdomstolen har i en rekke domsavsigelser fordømt fysisk avstraffelse av barn, først i rettssystemet, deretter i skoleverket, herunder privatskoler, og helt nylig i de enkelte hjem.¹¹ Den europeiske komiteen for sosiale rettigheter, som overvåker at de land som er medlemmer av Europarådet overholder Den europeiske sosialpakten og Den reviderte sosialpakten, har kommet til at en overholdelse av paktene forutsetter forbud i lovs form mot enhver form for vold mot barn, både i skolen, i andre institusjoner, i familien og ellers.¹²
24. I en rådgivende uttalelse fra Den interamerikanske menneskerettighetsdomstolen om *Barnets rettslige status og menneskerettigheter* (2002) slår domstolen fast at de land som er part i Den amerikanske menneskerettighetskonvensjonen “er forpliktet ... til å treffe alle positive tiltak som er nødvendig for å beskytte barn mot mishandling, både i forhold til offentlige myndigheter, i forhold til enkeltpersoner og i forhold til private virksomheter”. Domstolen siterer bestemmelser i Konvensjonen om barnets rettigheter, konklusjoner fra Komiteen for barnets rettigheter og domsavsigelser fra Den europeiske menneskerettighetsdomstolen vedrørende staters plikt til å beskytte barn mot vold, herunder vold i familien. Domstolen konkluderer med at “staten har plikt til å treffe positive tiltak for å sikre at barn fullt ut kan utøve sine rettigheter”.¹³
25. Den afrikanske kommisjonen for menneskerettigheter og folks rettigheter overvåker gjennomføringen av Den afrikanske pakten for menneskerettigheter og folks rettigheter. I en avgjørelse fra 2003 i forbindelse med en individuell henvendelse om en dom for studenter som lød på “piskeslag”, kom kommisjonen til den konklusjon at straffen innebar et brudd på artikkel 5 i den afrikanske pakten, som forbyr grusom, umenneskelig eller nedverdiggende straff. Kommisjonen anmodet den aktuelle regjeringen om å endre loven og avskaffe piskestraffen, samt om å treffe egnede tiltak for å gi erstatning til ofrene. I sin beslutning slår kommisjonen fast at: “Ingen personer, og særlig ikke regjeringen i et land, har rett til å anvende fysisk vold mot enkeltmennesker for lovovertrædelser. En slik rett ville være det samme som å godkjenne tortur som er støttet av staten, og det ville være i strid med selve grunntanken bak denne menneskerettighetstraktaten.”¹⁴ Komiteen for barnets rettigheter konstaterer med tilfredshet at forfatningsdomstoler og andre domstoler på høyt nivå i mange land har fattet vedtak som fordømmer fysisk avstraffelse av barn i enkelte eller alle sammenhenger, og at de i de fleste tilfellene har henvist til Konvensjonen om barnets rettigheter.¹⁵
26. Når Komiteen for barnets rettigheter har tatt opp spørsmålet om å avskaffe fysisk avstraffelse med enkelte av partene under gjennomgangen av deres rapporter, har regjeringsrepresentanter noen ganger antydnet at en viss grad av “rimelig” eller “moderat” fysisk avstraffelse kan rettferdiggjøres, fordi det er “til barnets beste”. Komiteen har slått fast at konvensjonens krav om at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved alle handlinger som berører barn (artikkel 3 nr. 1), er et viktig generelt prinsipp. Konvensjonen slår også fast, i artikkel 18, at barnets beste skal komme i første rekke for foreldrene. Men tolkingen av hva som er best for barnet må reflektere hele konvensjonen, herunder plikten til å beskytte barn mot alle former for vold, og kravet om at det skal tas behørig hensyn til barnets egne synspunkter. Prinsippet kan ikke brukes til å rettferdiggjøre en praksis som krenker barnets menneskelige verdighet og fysiske integritet, herunder fysisk avstraffelse og andre former for grusom eller nedverdiggende straff.

27. Innledningen til konvensjonen slår fast at familien er “den grunnleggende enheten i samfunnet og den naturlige ramme for alle sine medlemmers og særlig barns vekst og trivsel”. Konvensjonen pålegger partene å respektere og støtte familien. Det er ikke noen konflikt i det hele tatt mellom dette og partenes plikt til å sikre at den menneskelige verdighet og fysiske integritet til barna i familien får full beskyttelse på lik linje med andre familiemedlemmer.

28. Artikkel 5 krever at partene skal respektere foreldrenes ansvar og rettigheter, og deres plikt til å gi barnet “[egnet] veiledning og støtte, tilpasset dets gradvise utvikling av evner og anlegg, under barnets utøvelse av rettighetene anerkjent i denne konvensjon”. Også her må tolkingen av “egnet” veiledning og støtte være i samsvar med hele konvensjonen, og ikke gi rom for rettferdiggjøring av voldelige eller andre grusomme eller nedverdiggende former for disiplin.

29. Noen bruker religiøs tro som grunnlag for å forsvare fysisk avstraffelse, og antyder at visse tolkninger av religiøse tekster ikke bare rettferdiggjør denne praksisen, men faktisk pålegger dem å bruke slike straffemetoder. Religionsfrihet er en rett alle har i henhold til Den internasjonale konvensjonen om sivile og politiske rettigheter (artikkel 18), men religionen eller troen må praktiseres på en måte som viser respekt for andre menneskers verdighet og fysiske integritet. Det kan være legitimt å begrense friheten til å praktisere en religion eller tro dersom det er nødvendig for å beskytte andre menneskers grunnleggende rettigheter og friheter. I noen stater har komiteen funnet at barn, i noen tilfeller fra svært ung alder, i andre tilfeller fra de anses å ha nådd puberteten, kan idømmes straffer som innebærer ekstrem bruk av vold, herunder steining eller amputering, fordi det er foreskrevet i visse tolkninger av religiøse lover. Slike avstraffelser er en åpenbar krenkelse av konvensjonen og andre internasjonale menneskerettsstandarder, slik det er understreket også av Menneskerettskomiteen og av Komiteen mot tortur, og de må forbys.

V. TILTAK OG MEKANISMER SOM ER NØDVENDIGE FOR Å FÅ AVSKAFFET FYSISK AVSTRAFFELSE OG ANDRE GRUSOMME ELLER NEDVERDIGENDE FORMER FOR STRAFF

1. Lovgivningsmessige tiltak

30. Ordlyden i artikkel 19 i konvensjonen bygger på artikkel 4, og den slår fast at både lovgivningsmessige og andre tiltak er nødvendig for å oppfylle partenes plikt til å beskytte barn mot alle former for vold. Komiteen har uttrykt tilfredshet med det faktum at konvensjonen eller konvensjonens prinsipper i mange stater er blitt inkorporert i den nasjonale lovgivningen. Alle land har en straffelov som skal beskytte landets borgere mot voldsutøvelse. Mange har en forfatning og/eller en lovgivning som reflekterer internasjonale menneskerettsstandarder og artikkel 37 i Konvensjonen om barnets rettigheter, som stadfester “enhvers” rett til beskyttelse mot tortur og grusom, umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff. Mange har også spesifikke lover som skal beskytte barn, og som gjør “mishandling” eller “misbruk” eller “grusomhet” til straffbare handlinger. Men komiteen har erfart fra gjennomgangen av partenes rapporter at slike lovbestemmelser ikke garanterer barn beskyttelse mot all fysisk avstraffelse og andre grusomme eller nedverdiggende former for straff, verken i familien eller i andre sammenhenger.

31. I sin gjennomgang av rapportene har komiteen merket seg at det i mange stater fins eksplisitte lovbestemmelser i strafferetten og/eller sivilretten (familieretten), som gir foreldre og

andre omsorgspersoner et forsvar for eller en rettfærdiggjøring av bruk av en viss grad av vold for å "disiplinere" barn. For eksempel har et forsvar for en "legitim", "rimelig" eller "moderat" bruk av fysisk straff eller irettesettelse i flere århundrer vært en del av engelsk *common law*, slik "irettesettelsesretten" har vært det i fransk lovgivning. I tidligere tider fantes det i mange land også et liknende forsvar for og en tilsvarende rettfærdiggjøring av at menn straffet sine koner og herren/mesteren straffet sine slaver, tjenere eller lærlinger. Komiteen understreker at konvensjonen pålegger partene å fjerne enhver bestemmelse i lovverket og ethvert punkt i sedvaneretten som tillater noen som helst form for vold mot barn (f.eks. "rimelig" eller "moderat" bruk av fysisk straff eller irettesettelse), i hjem/familie eller i andre sammenhenger.

32. I en del stater er det spesifikt tillatt å bruke fysisk avstraffelse i skoler og andre institusjoner, der de har forskrifter for hvordan straffen skal håndheves og av hvem. I et mindre antall land kan domstolene fortsatt idømme mindreårige lovovertredere fysisk straff i form av slag med kjepp eller pisk. Som det mange ganger er blitt gjentatt fra komiteens side, krever konvensjonen at alle slike bestemmelser blir opphevet.

33. I enkelte stater der det ikke fins noe eksplisitt forsvar for eller noen eksplisitt rettfærdiggjøring av fysisk avstraffelse i lovverket, har komiteen merket seg at tradisjonelle holdninger til barn likevel innebærer at fysisk avstraffelse er tillatt. Noen ganger kommer disse holdningene til uttrykk i rettsavgjørelser (der foreldre eller lærere eller andre omsorgspersoner er blitt frikjent for voldsutøvelse eller mishandling på det grunnlaget at de utøvde en rett eller en frihet til å bruke en moderat form for "irettesettelse").

34. På grunn av den tradisjonelle aksepten for voldelige og ydmykende former for avstraffelse av barn, har et økende antall stater erkjent at det å oppheve bestemmelser som gir rett til eller fungerer som forsvar for bruk av fysisk avstraffelse, i seg selv ikke er nok. I tillegg er det også behov for et eksplisitt forbud mot fysisk avstraffelse og andre grusomme eller nedverdiggende former for straff, i sivil- eller strafferettslig lovgivning, for å gjøre det helt klart at det er like ulovlig å slå eller "banke" eller "rise" et barn som det er å gjøre det samme mot en voksen, og at straffeloven gjelder i samme grad for slik vold, uansett om det kalles "disiplin" eller "rimelig irettesettelse".

35. Når straffeloven gjelder fullt ut for vold mot barn, er barnet beskyttet mot fysisk avstraffelse uansett hvor det befinner seg og uansett hvem gjerningsmannen er. Likevel er det etter komiteens oppfatning viktig, på grunn av den tradisjonelle aksepten for fysisk avstraffelse, at lovgivningen på de enkelte områder - f.eks. familielovgivningen, utdanningslovene, lover som gjelder alle former for alternativ omsorg og alternative rettssystemer, og lover som gjelder i arbeidslivet - klart forbyr bruken av slik straff i de aktuelle sammenhenger. I tillegg vil det være av stor verdi at yrkesetiske retningslinjer for lærere, omsorgspersoner og andre, og regler eller vedtekter på institusjoner, slår fast at bruk av fysisk avstraffelse og andre grusomme eller nedverdiggende former for straff er ulovlig.

36. Komiteen er også uroet over rapporter om at fysisk avstraffelse og andre grusomme eller nedverdiggende former for straff brukes i forbindelse med barnearbeid, herunder husarbeid. Komiteen understreker på nytt at konvensjonen og andre relevante menneskerettighetsdokumenter beskytter barnet mot økonomisk utnyttning og mot ethvert arbeid som kan være helsefarlig, som står i veien for barnets utdanning, eller som er skadelig for barnets utvikling, og at de krever visse garantier for en effektiv håndhevelse av denne beskyttelsen. Komiteen

understreker at det er viktig at forbudet mot fysisk avstraffelse og andre grusomme eller nedverdiggende former for straff blir håndhevet i enhver situasjon der barn er arbeidskraft.

37. Artikkel 39 i konvensjonen pålegger partene å treffe alle egnede tiltak for å fremme fysisk og psykisk rehabilitering og sosial reintegrering av barn som vært utsatt for “enhver form for vanskjøtsel, utnyttning eller misbruk, tortur eller enhver annen form for grusom, umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff”. Fysisk avstraffelse og andre nedverdiggende former for straff kan ha alvorlige skadevirkninger for barns fysiske, psykiske og sosiale utvikling, og kan gjøre det nødvendig med helsemessig og annen omsorg og behandling. Slik omsorg og behandling skal finne sted i et miljø som fremmer barnets helse, selvrespekt og verdighet, og utvides til også å omfatte barnets familie, dersom det er behov for det. Planlegging og realisering av omsorg og behandling bør skje med en tverrfaglig tilnærming, og de fagpersonene som er involvert, bør ha spesialutdanning. Barnets synspunkter skal tillegges behørig vekt i forbindelse med alle sider ved behandlingen, og i evalueringen av den.

2. Iverksetting av forbud mot fysisk avstraffelse og andre grusomme eller nedverdiggende former for straff

38. Komiteen er av den oppfatning at iverksetting av et forbud mot all fysisk avstraffelse krever bevisstgjøring, veiledning og opplæring (se punkt 45 og etterfølgende punkter nedenfor) av alle involverte. Dette skal sikre at loven virker til beste for de berørte barna, særlig når det er foreldrene eller andre nære familiemedlemmer som er gjerningsmennene. Det primære formålet med lovreformer som forbyr fysisk avstraffelse av barn i familien, er forebygging: De skal forebygge vold mot barn ved å endre holdninger og praksis, ved å understreke barns rett til samme beskyttelse som voksne, og ved å skape et utvetydig grunnlag for beskyttelse av barn og for fremme av positive, ikke-voldelige og deltakende former for barneoppdragelse.

39. Innføring av et entydig og ubetinget forbud mot all fysisk avstraffelse vil kreve lovreformer av varierende grad i de forskjellige land som er part i konvensjonen. Det kan være behov for spesifikke bestemmelser i lovgivningen på en del områder, som utdanning, ungdomskriminalitet og alle former for alternativ omsorg. Men det bør eksplisitt gjøres klart at straffelovens bestemmelser om voldsutøvelse også omfatter all fysisk avstraffelse, herunder i familien. Dette kan kreve en tilleggsbestemmelse i vedkommende lands straffelovgivning. Men det er også mulig å innføre en bestemmelse i sivil- eller familieretten som forbyr alle former for vold, herunder all fysisk avstraffelse. En slik bestemmelse vil understreke at foreldre og andre omsorgspersoner ikke lenger kan påberope seg en eventuell tradisjonell rett til å bruke en viss “rimelig” eller “moderat” grad av fysisk straff, dersom de blir rettsforfulgt etter straffeloven. Familieretten bør også positivt understreke at det er en del av foreldrenes ansvar å gi barna egnet støtte og veiledning uten å ty til noen form for vold.

40. Prinsippet om samme beskyttelse mot voldsutøvelse for barn som for voksne, også innen familien, betyr ikke at alle tilfeller av fysisk avstraffelse av barn fra foreldrenes side, som kommer fram i lyset, vil føre til rettsforfølgelse av foreldrene. *De minimis*-prinsippet, som går ut på at loven ikke beskjefter seg med trivialiteter, innebærer at mindre alvorlige tilfeller av voldsutøvelse mellom voksne bare ender i retten i eksepsjonelle tilfeller. Dette prinsippet vil også gjelde ved mindre alvorlige tilfeller av vold mot barn. Partene må utvikle effektive rapporterings- og henvisningsmekanismer. Alle rapporter om vold mot barn må etterforskes på behørig vis, og man bør forsikre seg om at barna har den nødvendige beskyttelse, slik at de ikke

blir påført alvorlig skade, men målet skal være å få foreldrene til å slutte å bruke voldelige eller andre grusomme eller nedverdiggende straffemetoder gjennom støttetiltak og opplysning, og ikke gjennom straffetiltak.

41. Barns avhengighetsforhold til voksne og den unike nærheten i familierelasjoner krever at spørsmål om å rettsforfølge foreldre, eller om å intervensere offisielt i familien på andre måter, må behandles med stor varsomhet. Rettsforfølging av foreldrene vil i de fleste tilfeller ikke være det beste for barnet. Det er komiteens oppfatning at rettsforfølging og andre formelle intervensjoner (f.eks. fjerning av barnet fra familien eller fjerning av gjerningsmannen) bare bør benyttes når slike tiltak både blir vurdert som nødvendig for å beskytte barnet mot alvorlige skadevirkninger, og de antas å være den beste løsningen for barnet. Barnets egne synspunkter skal tillegges behørig vekt, i samsvar med dets alder og modenhet.

42. Veiledning og opplæring for alle som er involvert i systemer for beskyttelse av barn, herunder politiet, påtalemyndigheten og domstolene, bør understreke denne holdningen til håndhevelse av loven. Veiledningen skal også understreke kravet i konvensjonens artikkel 9 om at barnet bare skal skilles fra sine foreldre dersom det anses som nødvendig av hensyn til barnets beste, og at en slik avgjørelse skal underlegges en rettslig prøving, i samsvar med gjeldende lover og prosedyrer, der alle berørte parter, herunder barnet, er representert. Dersom en atskillelse anses å være berettiget, skal alternativer til plassering av barnet utenfor familien vurderes, herunder fjerning av gjerningsmannen, betinget dom m.m..

43. Dersom tilfeller av fysisk avstraffelse utenfor familien kommer for en dag, f.eks. i skoler eller andre institusjoner, eller i former for alternativ omsorg, på tross av forbud og positive utdannings- og opplæringsprogrammer, kan rettslig forfølging være en rimelig reaksjon. En trussel overfor gjerningsmannen om andre disiplinære tiltak eller oppsigelse kan også ha avskrekkende virkning. Det er viktig at forbudet mot all fysisk avstraffelse og annen grusom eller nedverdiggende straff, og mulige sanksjoner som kan bli satt i verk dersom det blir benyttet slike straffemetoder, blir gjort godt kjent både blant barna og blant alle de som arbeider med og for barn i alle sammenhenger. Tilsyn med disiplineringssystemer og behandlingen av barn skal være en del av det kontinuerlige tilsynet konvensjonen krever med alle institusjoner og andre steder der barn blir plassert. Barn som er plassert på slike steder, og de som representerer dem, skal ha umiddelbar og konfidensiell tilgang til rådgivning som er tilpasset barn, juridisk hjelp og klageprosedyrer, og i siste instans til domstolene, med nødvendig juridisk og annen bistand. Institusjoner skal være pålagt å rapportere og etterforske alle voldelige episoder.

3. Utdanningsmessige og andre tiltak

44. Artikkel 12 i konvensjonen understreker at det skal tas behørig hensyn til barnas synspunkter når det gjelder utvikling og gjennomføring av utdanningsmessige og andre tiltak for å få slutt på all fysisk avstraffelse og andre grusomme eller nedverdiggende former for straff.

45. På grunn av den utbredte tradisjonelle aksepten for fysisk avstraffelse vil et forbud i seg selv ikke avstedkomme den nødvendige endring i holdninger og praksis. Det er behov for en omfattende bevisstgjøring omkring barns rett til beskyttelse og de lover som gjenspeiler denne retten. Artikkel 42 i konvensjonen pålegger partene å gjøre konvensjonens prinsipper og bestemmelser alminnelig kjent både for voksne og barn, gjennom egnede og aktive tiltak.

46. Partene må i tillegg sørge for at det konsekvent fremmes positive, ikke-voldelige relasjoner og utdanning for foreldre, andre omsorgspersoner, lærere og alle andre som arbeider med barn og familier. Komiteen understreker at konvensjonen krever avskaffelse ikke bare av fysisk straff, men også av all annen grusom eller nedverdiggende avstraffelse av barn. Det er ikke konvensjonens oppgave å foreskrive i detalj hvordan foreldre skal forholde seg til eller veilede sine barn. Men konvensjonen bidrar med et rammeverk av prinsipper som skal være en veileder for relasjoner både innen familien og mellom lærere, omsorgspersoner og andre, og barna. Barns behov for å utvikle seg må respekteres. Barn lærer av det de voksne gjør, og ikke bare av det de sier. Når de voksne som står barnet nærmest, bruker vold og ydmykelse i sin omgang med barnet, viser de manglende respekt for menneskerettighetene, og de formidler et potensielt farlig budskap til barnet om at dette er legitime metoder å bruke for å prøve å løse konflikter eller påvirke atferd.

47. Konvensjonen framhever barnets status som individ og innehaver av menneskerettigheter. Barnet er ikke et objekt som tilhører foreldrene eller staten, og det er heller ikke bare et objekt til bekymring. På dette grunnlag krever artikkel 5 at foreldre (eller eventuelt medlemmer av storfamilien eller gruppen, der dette er aktuelt) skal gi barnet egnet veiledning og støtte, på en måte som er i samsvar med barnets gradvise utvikling, under utøvelsen av de rettigheter barnet har i henhold til konvensjonen. Artikkel 18, som understreker at foreldrene eller eventuelle verger har hovedansvaret for barnets oppdragelse og utvikling, slår fast at: "Barnets beste skal for dem komme i første rekke". Artikkel 12 pålegger partene å garantere barna retten til fritt å gi uttrykk for sine synspunkter "i alle forhold som vedrører barnet", og tillegge barnets synspunkter behørig vekt, i samsvar med dets alder og modenhet. Dette understreker behovet for oppdrags-, omsorgs- og opplæringsformer som respekterer barnets rett til deltakelse. I sin generelle kommentar nr. 1 om "Utdanningens formål" har komiteen framhevet at det er viktig at utdanningen innrettes etter barnet, er barnevennlig og gir barn større innflytelse.¹⁶

48. Komiteen merker seg at det nå fins mange eksempler på materiell og programmer som fremmer positive, ikke-voldelige former for foreldreomsorg og opplæring, som er beregnet på foreldre, andre omsorgspersoner og lærere, og som er utviklet av regjeringer, FN-organisasjoner, frivillige organisasjoner og andre.¹⁷ Disse kan tilpasses for bruk i forskjellige land og under ulike forhold. Media kan også spille en verdifull rolle i arbeidet med å bevisstgjøre folk og spre opplysning. Det å utfordre tradisjonelle holdninger til bruk av fysisk avstraffelse og andre grusomme eller nedverdiggende former for utøvelse av disiplin, krever en kontinuerlig innsats. Oppmuntring til anvendelse av ikke-voldelige former for foreldreomsorg og oppdragelse bør inngå i enhver kontakt mellom staten og foreldre og barn, på områder som helse, velferd og utdanning, herunder i småbarnsinstitusjoner, barnehager og skoler. Fremme av slik praksis bør integreres i grunnutdanning og praksisopplegg for lærere og alle som arbeider med barn i omsorgsykker og i rettsvesenet.

49. Komiteen foreslår at partene skal kunne søke om teknisk bistand fra bl.a. UNICEF og UNESCO i forbindelse med bevisstgjørings- og opplysningsarbeid og opplæring for å fremme ikke-voldelige holdninger.

4. Overvåking og evaluering

50. Komiteen understreker i sin generelle kommentar nr. 5 om “Generelle tiltak til gjennomføring av Konvensjonen om barnets rettigheter” (artiklene 4 og 42 og artikkel 44 nr. 6) behovet for at partene systematisk overvåker gjennomføringen av barns rettigheter, gjennom utvikling av egnede indikatorer og innhenting av tilstrekkelige mengder pålitelige data.¹⁸

51. Partene skal følgelig overvåke progresjonen i arbeidet for å avskaffe fysisk avstraffelse og andre grusomme eller nedverdiggende former for straff, og således realisere barns rett til beskyttelse. Forskning som anvender intervjuer med barn, deres foreldre og andre omsorgspersoner, under konfidensielle og etisk forsvarlige forhold, er viktig, for å kunne anslå med en viss nøyaktighet hvor utbredt disse formene for vold er i familiesammenheng, og hvordan holdningene er til dem. Komiteen anmoder samtlige parter om å utføre eller få utført slik forskning, i størst mulig grad med grupper som er representative for hele befolkningen, først for å skaffe grunnlagsinformasjon, og deretter med jevne mellomrom for å måle progresjonen i arbeidet. Resultatene av denne forskningen kan også gi verdifull informasjon til arbeidet med å utvikle universelle og målrettede opplysningskampanjer og opplæringsprogrammer for yrkesgrupper som arbeider med eller for barn.

52. Komiteen understreker i sin generelle kommentar nr. 5 også betydningen av uavhengig overvåking av gjennomføringen av konvensjonen, utført av f.eks. parlamentariske grupper, frivillige organisasjoner, akademiske institusjoner, yrkesorganisasjoner, ungdomsgrupper og uavhengige menneskerettighetsinstitusjoner (se også komiteens generelle kommentar nr. 2 om “Rollen til uavhengige nasjonale menneskerettighetsinstitusjoner i arbeidet for å fremme og beskytte barnets rettigheter”).¹⁹ Disse kan alle spille en viktig rolle i arbeidet med å overvåke realiseringen av barns rett til beskyttelse mot all fysisk avstraffelse og andre grusomme eller nedverdiggende former for straff.

VI. KRAV OM RAPPORTERING I HENHOLD TIL KONVENSJONEN

53. Komiteen forventer at partene i sine rapporter om gjennomføringen av konvensjonen tar med informasjon om hvilke tiltak som er truffet for å forby og forebygge all bruk av fysisk avstraffelse og andre grusomme eller nedverdiggende former for straff, i familien og i alle andre sammenhenger, herunder informasjon om opplysningsvirksomhet og fremme av positive, ikke-voldelige relasjoner, og om statens evaluering av progresjonen i arbeidet for å oppnå full respekt for barns rett til beskyttelse mot alle former for vold. Komiteen anmoder også FNs organisasjoner, nasjonale menneskerettighetsinstitusjoner, frivillige organisasjoner og andre kompetente organer om å bidra med relevant informasjon til komiteen om den rettslige statusen til og utbredelsen av bruken av fysisk straff, og om progresjonen i arbeidet for å avskaffe slik praksis.

Noter

- ¹ FNs generalsekretærs undersøkelse av vold mot barn, som han skal rapportere til FNs generalforsamling høsten 2006. For nærmere detaljer, se: <http://www.violencestudy.org>.
- ² Komiteen for barnets rettigheter: Rapport fra komiteens fjerde sesjon, 25. oktober 1993, CRC/C/20, punkt 176.
- ³ Alle komiteens konkluderende merknader kan leses på www.ohchr.org.
- ⁴ Det globale initiativet for å få slutt på all fysisk avstraffelse av barn utgir rapporter om juridisk status for fysisk avstraffelse på www.endcorporalpunishment.org.
- ⁵ Komiteen for barnets rettigheter: Dagen med generell diskusjon om statlig vold mot barn. Rapport fra komiteens tjudefemte sesjon, september/oktober 2000, CRC/C/100, punktene 666-688.
- ⁶ Komiteen for barnets rettigheter: Generell kommentar nr. 1 om utdanningens formål, 17. april 2001, CRC/GC/2001/1, punkt 8.
- ⁷ Komiteen for barnets rettigheter: Dagen med generell diskusjon om vold mot barn i familien og på skolen. Rapport fra komiteens tjuette sesjon, september/oktober 2001, CRC/C/111, punktene 701-745.
- ⁸ Generalforsamlingens resolusjon 56/138.
- ⁹ Artikkel 1.
- ¹⁰ Komiteen for økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter: Generell kommentar nr. 13 om retten til utdanning (artikkel 13), 1999, punkt 41.
- ¹¹ Fysisk avstraffelse er blitt fordømt i en rekke avgjørelser i Den europeiske menneskerettighetskommisjonen og i dommer fra Den europeiske menneskerettighetsdomstolen. Se særlig: *Tyrer v. UK*, 1978, *Campbell and Cosans v. UK*, 1982, *Costello-Roberts v. UK*, 1993, *A v. UK*, 1998. Dommene fra Den europeiske menneskerettighetsdomstolen er tilgjengelig på: <http://www.echr.coe.int/echr>.
- ¹² Den europeiske komiteen for sosiale rettigheter: Generelle betraktninger vedrørende artikkel 7 nr. 10 og artikkel 17. *Konklusjoner XV-2*, vol. 1: Generell innledning s. 26, 2001. Komiteen har senere lagt fram konklusjoner der den finner at en rekke av medlemsstatene ikke overholder paktene, fordi de ikke har vedtatt forbud mot all fysisk avstraffelse i familien og i andre sammenhenger. I 2005 fattet komiteen vedtak etter at det var fremmet kollektive klager for manglende etterlevelse av paktene, der den konkluderte med at tre stater ikke overholdt dem, fordi de ikke hadde vedtatt forbud. For nærmere detaljer, se: http://www.coe.int/T/E/Human_Rights/Esc/ Se også: *Eliminating corporal punishment: a human rights imperative for Europe's children*, Council of Europe Publishing, 2005.

¹³ Den interamerikanske menneskerettighetsdomstolen: Rådgivende uttalelse OC-17/2002 fra 28. august 2002, punktene 87 og 91.

¹⁴ Den afrikanske kommisjonen for menneskerettigheter og folks rettigheter: *Curtis Francis Doebbler v. Sudan*, komm. nr. 236/2000 (2003), se punkt 42.

¹⁵ For eksempel fastslo anke-domstolen i Fiji i 2002 at fysisk avstraffelse i skoler og i rettssystemet var i strid med forfatningen. I sin avgjørelse slo domstolen fast at: "Barn har rettigheter som ikke på noen måte står tilbake for de voksnes rettigheter. Fiji har ratifisert Konvensjonen om barnets rettigheter. Vår forfatning garanterer også alle mennesker grunnleggende rettigheter. Regjeringen er pålagt å rette seg etter prinsipper som respekterer rettighetene til alle enkeltmennesker, samfunn og grupper. Barn har behov for spesiell beskyttelse, fordi de er barn. Våre utdanningsinstitusjoner bør være høyborger for fred og kreativ berikelse, ikke steder for frykt, mishandling og forakt for studentenes menneskelige verdighet" (Fiji Court of Appeal, *Naushad Ali v. State*, 2002). I 1996 fattet Italias høyeste domstol, Kassasjonsretten i Roma, et vedtak som forbød foreldre å anvende fysisk straff. Dommen slår fast: "... Bruken av vold for pedagogiske formål kan ikke lenger anses som lovlig. Det er to grunner til dette: Den første er den grunnleggende betydningen som det [italienske] rettslige systemet tillegger beskyttelsen av det enkelte menneskets verdighet. Dette innbefatter også 'mindreårige', som nå er innehavere av rettigheter, og ikke lenger bare objekter som skal beskyttes av sine foreldre, eller enda verre, objekter som står til rådighet for sine foreldre. Den andre grunnen er at en harmonisk utvikling av barnets personlighet, som er en av målsettingene med utdanningen, og som er en garanti for at barnet omfavner verdier som fred, toleranse og sameksistens, ikke kan oppnås ved bruk av voldelige midler som er i strid med disse målsettingene" (Cambria, Cass, del VI, 18. mars 1996, Foro It. II 1996, 407 (Italia)). Se også: South African Constitutional Court (2000): *Christian Education South Africa v. Minister of Education*, CCT4/00, 2000 (4) SA757 (CC), 2000 (10) BCLR 1051 (CC), 18. august 2000.

¹⁶ Se note 11.

¹⁷ Komiteen anbefaler f.eks. UNESCOs håndbok: *Eliminating corporal punishment: the way forward to constructive child discipline*, UNESCO Publishing, Paris, 2005. Denne inneholder en samling prinsipper for konstruktiv disiplin, med basis i konvensjonen. Den har også Internett-referanser til materiell og programmer som er tilgjengelig over hele verden.

¹⁸ Komiteen for barnets rettigheter: Generell kommentar nr. 5 (2003): "Generelle tiltak til gjennomføring av Konvensjonen om barnets rettigheter", punkt 2.

¹⁹ Komiteen for barnets rettigheter: Generell kommentar nr. 2: "Rollen til uavhengige nasjonale menneskerettighetsinstitusjoner i arbeidet for å fremme og beskytte barnets rettigheter", 2002.
